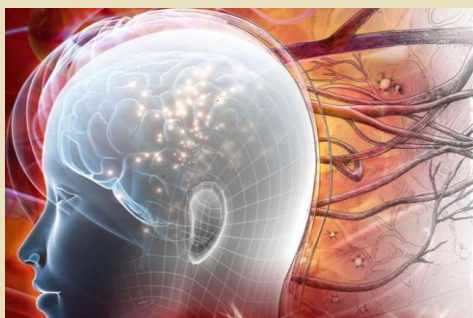

НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ

СИЛАБУС

НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ - комплексна дисципліна, що пояснює неочевидні аспекти функціонування людської психіки і займається дослідженням зв'язків між роботою головного мозку та психічними процесами, поведінкою. Знання нейропсихологічних основ людського функціонування допоможе ґрунтовніше опанувати професію, навчатися розрізняти психологічну та клінічну проблематику.

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ФАКУЛЬТЕТ, КАФЕДРА

- КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
- ФАКУЛЬТЕТ ТУРИЗМУ, БІЗНЕСУ І ПСИХОЛОГІЇ
- КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ І ТУРИЗМУ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

освітній рівень	бакалавр
галузь знань	05 соціальні та поведінкові науки
спеціальність	053 психологія
освітня програма	Практична психологія
статус дисципліни	нормативна
мова викладання	українська
семестр	V – VI
навчальний рік	2022-2023
обсяг дисципліни	6 кредитів/ 180 годин, серед них: <ul style="list-style-type: none">• 28 - лекційних• 32 - семінарських• 120 - самостійна робота
форма контролю	залік/ іспит
викладач	ФЕДЬКО Світлана Леонідівна, канд. психол. наук, доцент https://psy.knlu.edu.ua/vikladachi/
контакти	svitlana.fedko@knlu.edu.ua
дні занять	згідно розкладу занять
консультації	згідно графіку консультацій

СТРУКТУРА СИЛАБУСУ:

- [АНОТАЦІЯ](#)
- [ЦІЛІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ](#)
- [ПРОГРАМОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ](#)
- [ПОЛІТИКА КУРСУ](#)
- [ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ](#)
- [СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ](#)
- [ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ](#)
- [ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ](#)
- [РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА](#)

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «**Нейропсихологія**» є складовою теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти, що спеціалізуються в галузі психології. Мета курсу полягає у формуванні у здобувачів системних знань з найважливіших нейропсихологічних проявів порушень психічних процесів і станів людини, а також вміння застосовувати їх у педагогічній, діагностичній, психотерапевтичній та реабілітаційній діяльності.

Предметом дисципліни «Нейропсихологія» виступають мозкові механізми вищих психічних функцій (ВПФ) на матеріалі локальних уражень мозку. Знання, отримані в результаті вивчення дисципліни, дадуть можливість свідомого й більш функціонального впровадження у психологічну практику ефективних методик допомоги, що є основою для подальшого поглиблення фахової спеціалізації майбутніх психологів.

ЦІЛІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «**Нейропсихологія**» полягає у формуванні у здобувачів системних знань з основних нейропсихологічних проявів порушень психічних процесів і станів людини, а також вміння застосовувати їх у діагностичній, консультативній, психотерапевтичній та реабілітаційній діяльності.

Оскільки компетентістний підхід в сучасній освіті передбачає результатом навчання формування низки конкретних компетентностей, то згідно ОП «Практична психологія», вивчення даної навчальної дисципліни забезпечує наступні: **інтегральна компетентність** - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов; **загальні компетентності**: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової

активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; **фахові компетентності**: здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології; здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ; здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел; здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації; здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність; здатність дотримуватися норм професійної етики; здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку; уміти аналізувати можливі причини, оцінювати роль поєднання різних факторів у розвитку розладів нейропсихологічної етіології.

ПРОГРАМОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Програмовані результати навчання, на які зорієнтовано вивчення «Нейропсихології», такі:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань;
- обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження;
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання;
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника;
- відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога;
- здійснювати комплекс реабілітаційних заходів з відновлення психологічного здоров'я.

ПОЛІТИКА КУРСУ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

- ✓ забезпечити викладання навчальної дисципліни згідно робочого плану;
- ✓ дотримуватися норм педагогічної етики, з повагою ставитися до особистості здобувачів;
- ✓ оцінювати навчальні досягнення здобувачів з опорою на визначені критерії для відповідних видів навчальної діяльності (див. [система та критерії оцінювання](#));
- ✓ надавати відповіді на питання студентів щодо змісту курсу та організації навчання;
- ✓ залишатися доступним для комунікації у визначений у силабусі спосіб.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА

- ✓ виконати навчальну програму курсу в повному обсязі;
- ✓ дотримуватися у спілкуванні норм ділової етики, з повагою ставитися до інших здобувачів і викладача;
- ✓ дотримуватися вимог політики курсу, що зазначена нижче.

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Для оперативної комунікації з викладачем щодо змістовних та організаційних питань з курсу рекомендується використовувати **чатом в системі MS Teams** у робочий час. Використання інших засобів комунікації (корпоративна електронна пошта; соціальні мережі Telegram, Viber, що прив'язані до особистого номеру телефону викладача) допускається, але відповідь може бути надана з затримкою.

Перед тим, як надсилати викладачу питання, рекомендується перевірити чи не міститься відповідь на питання в тексті си́лабусу або серед матеріалів курсу (наприклад, у відповідній команді курсу в системі MS Teams); звернутися з питанням до одногрупників, які можуть знати необхідну інформацію.

ВІДВІДУВАННЯ І ПРОПУСКИ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Відвідування здобувачами вищої освіти лекційних і семінарських занять є обов'язковою умовою успішного проходження навчальної дисципліни.

Відсутність (з поважної та неповажної причини) на лекційному або семінарському занятті не звільняє від навчальної відповідальності і має бути відпрацьована під час консультаційних годин. Для відпрацювання здобувач освіти має бути готовий до обговорення з викладачем питань пропущеного заняття у формі співбесіди.

ПЛАГІАТ, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ самостійне виконання усіх видів навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю;
- ✓ посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ надання достовірної інформації про результати власної наукової і творчої діяльності.

ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- Курс викладається у форматі **лекцій**, які розкривають основні питання з кожної теми, і доповнюється проведенням семінарських занять.

Для ефективної роботи під час лекції рекомендується: перед початком лекції ознайомитись з її тематикою (див. [тематичний план курсу](#)); пригадати зміст попередньої лекції і встановити зв'язок з новою темою; під час лекції робити конспект (основні тези, найвидатніші факти, різного роду довідки та посилання лектора тощо), намагатися критично осмислювати інформацію, що подається і ставити питання лектору для кращого розуміння навчального матеріалу.

- Під час **семінарських занять** поставлені на лекціях питання вивчаються більш поглиблено, а також аналізується їх значущість для сучасної психологічної науки і можливе практичне застосування засвоєних знань. Заняття проходять у формі обговорення із залученням методу постановки проблемних запитань, націлених на вирішення проблеми або знаходження відповіді на дискусійні питання. Під час семінарського заняття вітається ініціатива студентів у дискусії, їх проактивна позиція.

Для ефективної підготовки до семінарських занять рекомендується: ознайомитись з тематикою і питаннями семінару, а також з рекомендованою до семінару літературою та іншими інформаційними джерелами; студент має бути готовий обговорювати під час семінару всі питання, що визначені до цього заняття у плані (див. [тематичний план курсу](#)).

- Згідно робочої програми з навчальної дисципліни «Нейропсихологія», на **самостійну позааудиторну роботу** студента відведено 120 годин. Самостійна робота студентів складається з таких видів роботи: робота з основною та додатковою літературою, матеріалами з мережі Інтернет та конспектами лекцій; виконання самостійних завдань різного характеру і рівня складності; підготовка до семінарів та іспитів (заліків) безпосередньо перед ними. Завдання, винесені на самостійну роботу студента, виконуються ним повністю самостійно і у призначений час подаються на перевірку викладачу.

Для ефективної самостійної роботи рекомендується: уважно ознайомитись зі змістом завдання і вимогами до його виконання і оформлення; оцінити обсяг роботи, яку необхідно провести для його виконання; спланувати час і послідовність дій для виконання самостійної роботи; працювати над завданнями послідовно і систематично, з дотриманням визначених термінів.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

семестр	форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
VII	залік	аудиторна та самостійна робота	50
		модульна контрольна робота (МКР)	50
		залік	-
VIII	іспит	аудиторна та самостійна робота	50
		модульна контрольна робота (МКР)	20
		іспит	30

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	<i>студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки</i>
«4»	<i>студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначені понять та категорій і т.і., але легко усуває їх завдяки додатковим питанням</i>
«3»	<i>студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначені понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання</i>
«2»	<i>студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення</i>

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів

«5»	<i>робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«4»	<i>робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«3»	<i>робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково</i>
«2»	<i>робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані</i>
«0»	<i>робота не виконана</i>

МКР проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальною шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

у VII семестрі форма підсумкового контролю – ЗАЛІК	у VIII семестрі форма підсумкового контролю – ІСПИТ
«5» - 41-50 балів «4» - 31-40 балів «3» - 21-30 балів «2» - 1-20 балів Неявка на МКР – 0 балів	«5» - 17-20 балів «4» - 13-16 балів «3» - 9-12 балів «2» - 1-8 балів Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	<i>при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміє самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки</i>
«4»	<i>при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки</i>
«3»	<i>при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків</i>
«2»	<i>при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки</i>
«0»	<i>робота не виконана</i>

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою:

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою	
		форма підсумкового контролю – залік	форма підсумкового контролю – іспит
90 – 100	A	зараховано	відмінно
82 – 89	B		добре
75 – 81	C		задовільно
66 – 74	D		
60 – 65	E		
0 – 59	FX	незараховано	незадовільно з можливістю повторного складання

Підсумкова форма контролю у VII семестрі – **ЗАЛІК в усній формі.**

Умови допуску до заліку: повне виконання програми курсу та всіх видів робіт, відпрацювання пропущених лекцій і семінарських занять, виконання самостійної роботи, успішне виконання модульної контрольної роботи.

- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують оцінку «зараховано» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.
- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – E та бал 60. Якщо студент під час заліку отримав оцінку «не зараховано», то йому у відомість обліку успішності виставляється оцінка «не зараховано» в національній шкалі, оцінка FX – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Критерії оцінювання відповіді на заліку:

критерії оцінювання	шкала оцінювання	
	«зараховано»	«не зараховано»
відповідність відповіді змісту питання	відповідь здобувача повністю відповідає змісту питання. основні проблеми розкриті чітко та повною мірою	відповідь здобувача лише частково відповідає / не відповідає змісту питання. основні проблеми визначено нечітко / не визначено
повнота і ґрунтовність відповіді	основні питання розкриті повністю і ґрунтовно	основні питання розкриті лише частково і без належної глибини / зовсім не розкриті
термінологічна коректність	здобувач вільно й коректно користується понятійно-категоріальним апаратом дисципліни	здобувач майже не користується професійною термінологією

Оцінка «**зараховано**» виставляється за умови, якщо відповідь здобувача в повній мірі відповідає всім зазначеним критеріям. Оцінка «**не зараховано**» виставляється за умови, якщо відповідь здобувача не відповідає хоча б одному із зазначених критеріїв.

Підсумкова форма контролю у VIII семестрі – **ІСПИТ в усній формі**. Здобувачі мають дати відповідь на три питання екзаменаційного білету.

Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме: усі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані, усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

« відмінно »	– 30 балів
« добре »	– 23 бали
« задовільно »	– 18 балів
« незадовільно »	– 0 балів

Критерії оцінювання усної відповіді здобувача на іспиті:

« відмінно »	повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни
« добре »	в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками
« задовільно »	поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих елементів самостійного мислення
« незадовільно »	відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу

- ✓ Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ	години
<p>Лекція 1. Вступ до нейропсихології: методологічні основи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предмет, завдання та методи нейропсихології. • Теоретичні основи і практичне значення нейропсихології. • Основні напрямки нейронаук на сучасному етапі. • Методи дослідження в нейропсихології. 	2
<p>Семінар 1. Методологічні основи нейропсихології. Історія становлення галузі.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Історія становлення нейропсихології. Предмет та завдання нейропсихології. • Проблеми та напрямки нейропсихологічних досліджень. Галузі сучасної нейропсихології. • Внесок культурно-історичної психології Л.С. Виготського у формування методологічного апарату нейропсихології. • Внесок нейропсихології у теорію загальної психології: вирішення фундаментальних проблем. <p>Завдання до самостійної роботи: складіть таблицю «Методи дослідження в нейропсихології».</p> <p>Вкажіть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - назву методу, - автора (якщо відомо), - сутність методу. 	2
<p>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОЗКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДИВІДА</p>	
<p>Лекція 2. Функціональна анатомія ЦНС і психічна діяльність</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проблема співвідношення мозку і психіки. • Принципи структурно-функціональної організації мозку. • Основні положення теорії системної динамічної локалізації ВПФ Л.С. Виготського-О.Р. Лурії • Концепція трьох структурно-функціональних блоків мозку за О.Р. Лурією 	2
<p>Семінар 2. Системно-динамічний підхід до вивчення мозкової організації вищих психічних функцій</p> <ul style="list-style-type: none"> • Структурно-функціональні принципи роботи мозку. Горизонтальна і вертикальна організація мозку. • Концепція О.Р. Лурії про три структурно-функціональні блоки мозку. • Цитоархітектонічна будова мозку за К. Бродманом. Первинні, вторинні і третинні поля кори головного мозку. • Функціональна система за П.К. Анохіним. • Принцип динамічної локалізації (І.П. Павлов і О.О. Ухтомський). • Дослідження Н.П. Бехтеревої (Роль «гнучких» і «жорстких» мозкових ланок у забезпеченні психічного процесу). <p>Завдання до самостійної роботи: Заповнити таблицю, вказуючи сенсорні функції, з якими пов'язані вказані ділянки кори головного мозку. <u>(додаток А).</u></p>	2

<p>Лекція 3-4. Нейропсихологічний аналіз порушень роботи функціональних блоків мозку</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Структура психічної діяльності, яку можна співвіднести з моделлю трьох блоків О.Р.Лурії: I блок забезпечення формування мотиваційних утворень, II – реалізація програми діяльності, III – створення програми діяльності та здійснення поточного та підсумкового контролю. ▪ Три блоки дефіцитарності діяльності мозку: I блок – дефіцитарність глибинних структур мозку; II блок – дефіцитарність задніх відділів мозку; блок III – дефіцитарність лобних структур мозку. ▪ Нейропсихологічні синдроми полімодального генезу 	4
<p>Семінар 3-4. Типові порушення функціонування блоків ГМ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Типові синдроми порушень стовбуру мозку. Порушення сну. ▪ Типові синдроми порушень функціонування підкоркових структур: розлади рухової активності. ▪ Розлади аналізаторних систем (за Є.Д. Хомською). Види агнозій. ▪ Нейропсихологічне підґрунтя агнозій. ▪ Класифікація і симптоми агнозій. ▪ Порушення вищих коркових функцій при ураженні лобних відділів мозку (за О.Р. Лурією). ▪ Апраксії. Класифікація апраксії. ▪ Лобний синдром: історія дослідження, характеристика, симптоматика. <p>Завдання до самостійної роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Заповнити таблицю вказуючи ділянки кори /структури ГМ, при порушенні яких виникає той чи інший вид апраксії. Вкажіть їх симптоми (додаток Б). • Законспектувати відповідні розділи першоджерел (конспект може бути виконаний у вигляді схеми): Guy-Evans, O. (2020, Nov 30). Phineas Gage. Simply Psychology. www.simplypsychology.org/phineas-gage.html 	4
<p>Лекція 5. Міжпівкульна асиметрія і міжпівкульна взаємодія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Історія дослідження питання мозкової асиметрії • Міжпівкульна асиметрія і міжпівкульна взаємодія ГМ • Основні комісури ГМ. Синдром розщепленого мозку • Проблема лівшества: патологічна та соціокультурна теорії. 	2
<p>Семінар 5. Історія вивчення функціональної асиметрії мозку: анатомічні, фізіологічні та клінічні дані про нерівнозначність великих півкуль головного мозку.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Концепція функціональної специфічності великих півкуль головного мозку і її основні положення. • Проблема міжпівкульної асиметрії мозку в сучасній нейропсихології з використанням моделі «розщепленого» мозку. Синдром розщепленого мозку. • Аналіз взаємодії півкуль головного мозку в вербально-мнестичних процесах і при письмі. • Роль мозолистого тіла в координації міжпівкульної взаємодії. • Методи дослідження міжпівкульна асиметрії мозку і міжпівкульної взаємодії. <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ознайомитись з відео за вказаним посиланням. Коротко законспектувати хід і результати експерименту: https://www.youtube.com/watch?v=ZMLzP1VCANo&t=9s 	2

<p>Лекція 6. Мозковий кровообіг</p> <ul style="list-style-type: none"> • Артеріальна і венозна системи ГМ. • Ауторегуляція кровопостачання головного ГМ. • Нормальна та патологічна фізіології кровопостачання ГМ. • Нейропсихологічні синдроми при судинних ураженнях ГМ. 	2
<p>Семінар 6. Система кровообігу ГМ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Характеристика магістральних судин головного мозку (на візуальному матеріалі). Вілізієве коло: будова та функції. • Гематоенцефалічний бар'єр: особливості організації і функції. • Нейропсихологічні синдроми при судинних ураженнях головного мозку • Можливості компенсації при порушеннях ВПФ, спричинених порушенням мозкового кровообігу. <p>Завдання до самостійної роботи: Законспектувати основні ознаки депресії судинного генезу з запропонованого дослідження: Almeida, O. (2008). Vascular depression: Myth or reality? <i>International Psychogeriatrics</i>, 20(4), 645-652. doi:10.1017/S1041610207006473 URL: https://www.cambridge.org/core/journals/international-psychogeriatrics/article/vascular-depression-myth-or-reality/704C6091302B13EA90F082AE1CD8CA19</p>	2
<p>Лекція 7 Основи нейроендокринології</p> <ul style="list-style-type: none"> • Функціональне значення хімічних синапсів. • Поняття про нейротрансмітери / нейромедіатори. • Загальна характеристика процесів нейротрансмісії. • Нейропсихологічні основи основних емоційних станів. 	2
<p>Семінар 7. Психологічні основи нейроендокринології</p> <ul style="list-style-type: none"> • Класифікація нейротрансмітерів. • Роль адреналіну і норадреналіну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. • Роль ацетилхоліну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією холінергічної системи. • Роль серотоніну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією серотонінергічної системи. • Роль дофаміну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією дофамінергічної системи. • Функціональна роль різних видів гальмування в центральній нервовій системі. <p>Завдання до самостійної роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ситуація: Студент складає іспит. Він дуже хвилюється. У нього нерівне дихання, частий пульс, в роті пересохло. Дайте пояснення причинам таких фізіологічних процесів в організмі студента. Опишіть нейрогормональні механізми регуляції фізіологічного стану в умовах стресу • Законспектувати основні тези запропонованої статті, щодо впливу алкоголю і наркотичних речовин на психічну нейрорегуляцію. Watkins M. (2020). How Drugs Affect the Brain and Central Nervous System. <i>American Addiction Centers</i>. https://americanaddictioncenters.org/health-complications-addiction/central-nervous-system 	2
<p>Семінар 8. Модульна контрольна робота</p>	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ ОНТОГЕНЕЗУ	години
<p>Лекція 1-2. Нейропсихологічні закономірності нормального і патологічного розвитку</p> <ul style="list-style-type: none"> • Базові закономірності нейропсихології дитячого віку. • Поняття і явище нейропластичності. • Нейропсихологічна синдромологія дизонтогенезу • Функціональна несформованість різних відділів головного мозку 	4
<p>Семінар 1-2. Нейропсихологічні закономірності нормального і патологічного розвитку</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нейропсихологічні закономірності нормального розвитку. • Диференціація термінів «дефіцитарність» і «несформованість». • Функціональна несформованість міжпівкульних взаємодій транскортикального рівня (мозолистого тіла). • Функціональна несформованість правої і лівої півкуль. дефіцитарність підкіркових утворень (базальних ядер) мозку; • Дефіцитарність стовбурових утворень мозку, дисгенетичний синдром; • Атипія психічного розвитку. <p>Завдання до самостійної роботи: на основі наявних джерел письмово дати відповідь на питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Чим відрізняється недорозвиток психічних функцій від затримки психічного розвитку з погляду мозкової організації? • Чим відрізняється гетерохронія (системна та внутрішньосистемна) від асинхронії з погляду мозкової організації? • Які психологічні параметри (за В.В. Лебединський) використовуються для оцінки варіанту дизонтогенезу? 	4
<p>Лекція 3. Нейропсихологічні основи нормального і патологічного старіння</p> <ul style="list-style-type: none"> • Геронтонейропсихологія як науковий напрямок. • Специфіка роботи ГМ в процесі вікової інволюції. • Основні нейропсихологічні синдроми при патологічному старінні. Чинники виникнення нейродегенеративних захворювань. • Методи нейрокорекції та психопрофілактики деменції. 	2
<p>Семінар 3. Нейропсихологічні основи нормального і патологічного старіння</p> <ul style="list-style-type: none"> • Особливості мозкових змін і зміни ВПФ при нормальному старінні, їх зв'язок з функціональними блоками. • Поняття когнітивного резерву в нейронауці. • Чинники підвищення когнітивного резерву і зниження ризику розвитку деменції. • Патологічне старіння. • Психогігієна в нейронауках. Нейрогімнастика <p>Завдання до самостійної роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Запропонуйте методи (емпіричні, апаратурні та експериментальні) оцінки когнітивного резерву особистості. Обґрунтуйте доречність їх застосування. 	2

Лекція 4	Нейропсихологія навчання <ul style="list-style-type: none"> • <i>Нейродидактика. Витоки виникнення напрямку.</i> • <i>Інтелект як центральна когнітивна здатність: нейропсихологічний аспект.</i> • <i>Нейропсихологічні основи засвоєння рідної та іноземних мов, читання, письма, математичних умінь.</i> 	2
	Семінар 4. Нейропсихологія навчання <ul style="list-style-type: none"> • <i>Нейроосвіта як тренд сучасності. Характеристика напрямку.</i> • <i>Основні нейродидактичні принципи навчання.</i> • <i>Нейрофізіологічні та нейропсихічні механізми засвоєння рідної та іноземної мов.</i> • <i>Нейрофізіологічні основи читання та письма</i> • <i>Нейрофізіологічні основи математичних умінь</i> Завдання до самостійної роботи: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Підібрати комплекс нейрогімнастичних вправ (5 вправ) для забезпечення повноцінної роботи ГМ при значному розумовому навантаженні. Обґрунтувати доцільність застосування запропонованих вправ (дозволяється використовувати спеціалізовану літературу, відео ресурси тощо).</i> 	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ		
Лекція 5-6	Основи нейропсихологічної діагностики. <ul style="list-style-type: none"> • <i>Вимоги до нейропсихологічного діагностичного інструментарію.</i> • <i>Принципи нейропсихологічної діагностики.</i> • <i>Загальний опис психічного статусу особи, яку обстежують; дослідження: функціональної асиметрії; довільної й мимовільної уваги; зорового, сомато-сенсорного, слухового гнозису; мовлення, пам'яті, навчальних навичок.</i> • <i>Схема нейропсихологічного дослідження ВПФ.</i> 	4
	Семінар 5-6. Основи нейропсихологічної діагностики. <ul style="list-style-type: none"> • <i>Принципи та технології здійснення нейропсихологічного дослідження.</i> • <i>Методи дослідження рухових функцій. Кінестетичний та кінетичний (динамічний) праксис. Просторовий праксис.</i> • <i>Методи дослідження сприйняття. Тактильні та соматогностичні функції. Зоровий, слуховий гнозис. Просторовий гнозис.</i> • <i>Методи дослідження пам'яті, мовних, інтелектуальних функцій, емоційно-вольової сфери.</i> • <i>Використання спеціальних завдань (проб), з метою оцінки стану ВПФ дитини. Нейропсихологічне обстеження за допомогою методів О.Р. Лурії.</i> Завдання до самостійної роботи на вибір студента: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Розробити програму нейропсихологічного дослідження (підібрати комплекс методик) сенсомоторного розвитку немовлят і дітей раннього віку.</i> • <i>Розробити програму нейропсихологічного дослідження (підібрати комплекс методик) когнітивного розвитку молодшого школяра.</i> • <i>Розробити програму нейропсихологічного дослідження (підібрати комплекс методик) ВПФ в особи похилого віку.</i> 	4

<p>Лекція 7. Відновлення ВПФ. Нейрореабілітація</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нейрореабілітація як розділ нейропсихології. • Дослідження з нейрореабілітації у ХХ ст. • Методи нейрореабілітації: відновлення функцій шляхом розгальмовування; шляхом вікаріату; шляхом перебудови функціональних систем; медикаментозне відновлення психічних функцій; метод зміни особистісних установок. • Психостимулотерапія. • Проблема спонтанного відновлення вищих психічних функцій. 	2
<p>Семінар 7. Відновлення ВПФ. Нейрореабілітація.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Властивості НС, що забезпечують відновлення і компенсацію втрачених функцій. • Шляхи відновлення ВПФ при локальних ураженнях ГМ. • Спонтанне відновлення ВПФ (умови за О.Р. Лурією). • Внутрішньосистемна і міжсистемна перебудова функціональних систем. • Метод заміщувального онтогенезу. <p>Завдання до самостійної роботи: Проаналізуйте специфіку вітчизняного і зарубіжного підходів до реабілітації пацієнтів з локальними ураженнями ГМ (дозволяється використовувати спеціалізовану літературу, відео ресурси тощо). Об'єм – до 2 стор. друкованого тексту</p>	2
<p>Семінар 8. Модульна контрольна робота</p>	2

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Нейропсихологія: предмет, завдання. Місце серед соціальних і біологічних наук.
2. Історія становлення нейропсихології. Предмет та завдання нейропсихології.
3. Внесок вітчизняної школи нейропсихології у світову науку.
4. Диференціація понять: «вищі психічні функції», «вищі функції мозку», «вища нервова діяльність» і «психічна діяльність».
5. Роль культурно-історичної теорії Л.С. Виготського у становленні нейропсихології.
6. Цитоархітектонічна карта полів кори головного мозку за Бродманом.
7. Первинні, вторинні, третинні поля кори: будова, функції, локалізація.
8. Основні комісури головного мозку: їх функції та локалізація
9. Роль мозолистого тіла в організації вищих психічних функцій.
10. Синдром розщепленого мозку.
11. Теоретичний фундамент теорії системної динамічної локалізації функцій. Теорія функціональних блоків мозку О.Р. Лурії.
12. Блок регуляції тонуусу і рівня активності: будова, функції, анатомічні компоненти.
13. Блок прийому, обробки і збереження інформації: будова, функції, анатомічні компоненти.
14. Блок програмування, регуляції і контролю діяльності: будова, функції, анатомічні компоненти. Взаємодія трьох основних блоків мозку.
15. Поняття про функціональну асиметрію мозку. Проблема міжпівкульної взаємодії.
16. Поняття нейропсихологічного фактору. Класифікація причин нейропсихологічних порушень.
17. Блок регуляції тонуусу і рівня активності: симптоми уражень.
18. Блок прийому, обробки і збереження інформації: типові синдроми порушень.
19. Блок програмування, регуляції і контролю діяльності: типові синдроми порушень.
20. Морфофункціональні мозкові системи довільних та мимовільних рухів
21. Мозкова організація пізнавальних психічних процесів.
22. Проблема мовлення в нейропсихології: історія досліджень та локалізація мовленнєвих функцій.
23. Нейропсихологія мисленнєвої діяльності. Проблеми когнітивної нейропсихології.
24. Нейропсихологія емоційно-вольової сфери психіки. Проблема свободи волі в сучасній нейропсихології.

25. Нейропсихологічні основи уваги.
26. Нейропсихологічні основи емоційних станів.
27. Нейропсихологія свідомості. Проблема свідомого і несвідомого в сучасній нейропсихології.
28. Синдроми порушення зв'язку між півкулями мозку.
29. Агнозії: різновиди, специфіка, симптоматика.
30. Амнезія: нейропсихологічний аспект.
31. Афазії: характеристика, види, специфіка уражень.
32. Розлади рухової активності: типові синдроми порушень функціонування підкоркових структур.
33. Апраксії: класифікація, характеристика, симптоматика.
34. Лобний синдром: історія дослідження, види, характеристика.
35. Синдром емоційно-особистісних і мнестичних розладів при ураженні базальних відділів лобних долей.
36. Синдром порушення пам'яті і свідомості при ураженні медіальних відділів лобних долей мозку.
37. Синдром ураження глибинних відділів лобних долей мозку.
38. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром дефіцитарності базальних ядер.
39. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості міжпівкульних взаємодій.
40. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості лівої скроневої ділянки.
41. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості правої півкулі.
42. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості лобних ділянок.
43. Нейропсихологічні зміни у похилому віці: здорове і патологічне старіння.
44. Причини порушень мозкової діяльності: травми, інфекції, метаболічні, васкулярні розлади, отруєння, дефіцит кисню тощо.
45. Гематоенцефалічний бар'єр: анатомічна характеристика та функції.
46. Сучасні методи діагностики нейропсихологічних порушень.
47. Застосування нейропсихологічних методів дослідження у дітей.
48. Поняття про нейротрансмітери / нейромедіатори / нейромодулятори. Загальна характеристика процесів нейротрансмісії.
49. Роль адреналіну і норадреналіну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини.
50. Роль ацетилхоліну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією холінергічної системи.
51. Роль серотоніну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією серотонінергічної системи.
52. Роль дофаміну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією дофамінергічної системи.
53. ГАМК: характеристика та функції.
54. Функціональна роль різних видів гальмування в ЦНС.
55. Нейрогормональні механізми регуляції фізіологічного стану в умовах стресу.
56. Захворювання, пов'язані з нейромедіаторними системами.

БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА (рекомендована для всього курсу)

1. Блейхер В.М. Толковый словарь нейропсихологических терминов / В.М. Блейхер, И.В. Крук. – Воронеж: НПО "Модэк", 2005. – 640 с.
2. Визель Т.Г. Основы нейропсихологии / Т.Г. Визель М: АСТ: Транзиткнига, 2006. – 384 с.
3. Галецька І.І. Основы нейропсихології. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 317 с.
4. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии / А.Р. Лурия. - 7-е изд., стер. - М.: Академия, 2013, 2009. – 381 с.
5. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека и их нарушение при локальных поражениях мозга / А.Р. Лурия. – Питер, 2019. – 768 с.
6. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека. СПб.: Питер, 2008 – 624 с
7. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста / А.В. Семенович. - М. : Генезис, 2020. – 319 с.
8. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста: учебное пособие. – 3-е изд., испр. И доп. – М.: Генезис, 2013. – 319 с.
9. Хомская Е. Д. Нейропсихология / Е. Д. Хомская. – М.: Питер, 2013. – 508 с.
10. Хомская Е.Д. Хрестоматия по нейропсихологии/ Е.Д. Хомская. – М: Ин-т общегуманитарных исследований. Моск. психолого-социальный ин-т., 2004. – 891 с.

ДОДАТКОВА (рекомендована до змістовних модулів)**Модуль 1. ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ**

1. Атлас «Нервная система человека: строение и нарушения» / Под ред. Ю.В. Микадзе, В.М. Астапова. – М., 2003.
2. Глозман М.В. Культурно-исторический подход как основа нейропсихологии XXI века. Вопросы психологии. – 2007. – №4. – С. 62-68.
3. Семенович А.В. Эти невероятные левши: Практическое пособие для психологов и родителей/ М.: Генезис, 2016 – 232 с.
4. Сакс О. Человек, который принял жену за шляпу (и другие истории из врачебной практики) / Оливер Сакс. – АСТ, 2017. – 352.
5. Armstrong, C. L., & Morrow, L. (Eds.). *Handbook of medical neuropsychology: Applications of cognitive neuroscience* / C.L. Armstrong, L. Morrow. Springer Science + Business Media, 2010. URL: <https://brainmaster.com/software/pubs/brain/Hnbk%20of%20Medical%20Neuropsychology.pdf>
6. Beaumont, J. Graham. Introduction to neuropsychology / J. Graham Beaumont. – The Guilford Press, 2008. – 382 p. URL: https://www.academia.edu/22250682/INTRODUCTION_TO_NEUROPSYCHOLOGY

Модуль 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

1. Балашова Е.Ю. Нейропсихологическая диагностика в вопросах и ответах / Е.Ю. Балашова, М.С. Ковязина. – М.: Генезис, 2017. – 240 с.
2. Глозман Ж. М. Нейропсихология детского возраста / Ж. М. Глозман. – М.: Академия, 2009. – 272 с.
3. Глозман Ж.М. Практическая нейропсихология. Помощь неуспевающим школьникам / Ж.М. Глозман. – Саратов: Вузовское образование, 2013. – 288 с.
4. Дименштейн, М. С. Нейропсихолог в реабилитации и образовании / Под ред. М. С. Дименштейн - Москва : Теревинф, 2015. - 401 с.
5. Корсакова Н.К. Нейропсихология позднего возраста / Н.К. Корсакова // Вестник МГУ. Серия 14. - Психология. - 1996. - № 2. - С. 32-37.
6. Нейропсихологическая диагностика / Под ред. Е.Д; Хомской. – Часть 1. Схема нейропсихологического исследования высших психических функций и эмоционально-личностной сферы. М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2007. - 57 с.
7. Плещук С.В. Скринінгове нейропсихологічне дослідження дітей дошкільного віку / С.В. Плещук. – Кам'янець-Подільський, 2013.
8. Цветкова Л.С. Методика нейропсихологической диагностики детей. Изд 4-е. исправленное и дополненное/ Л.С. Цветкова– М.: Педагогическое общество России, 2002. – 96 с.

ДОДАТОК А

Завдання до самостійної роботи (Семінарське заняття 2)

Заповніть запропоновану таблицю, вказуючи сенсорні функції, з якими пов'язані вказані ділянки кори головного мозку.

№	Ділянка кори ГМ	Сенсорні функції, з якими вона пов'язана
1.	Лобова	
2.	Прецентральна	
3.	Постцентральна	
4.	Верхня тім'яна	
5.	Нижня тім'яна	
6.	Потилична	
7.	Скронева	
8.	Острівкова	
9.	Лімбічна	

ДОДАТОК Б

Завдання до самостійної роботи (Семінарське заняття 3)

Заповніть запропоновану таблицю, вказуючи ділянки кори /структури ГМ, при порушенні яких виникає той чи інший вид апраксії. Вкажіть їх симптоми.

№	Вид апраксії	Симптоми прояву	Ділянка кори або структура ГМ
	Кінестетична апраксія		
	Кінетична апраксія		
	Просторова апраксія		
	Регуляторна апраксія		